

I. PARVITAS MATERIAE U EUHARISTIJSKOM POSTU

Neka gospođa u prvi petak u mjesecu, kada se obavlja pobožnost prema presv. Srcu Isusovu, nesvjesno je pozobala zrno grožđa, a vruće je željela pristupiti sv. Pričesti. Otkada je pozobala to zrno još nijesu prošla tri sata. Manjkao je četvrt sata. Bilo joj je teško čekati u crkvi pa zapita ispovjednika, da li bi se mogla odmah pričestiti. Ispovjednik joj to bez ikakve poteškoće dopusti. I ona se pričesti.

Pita se: Je li ispovjednik ispravno postupio, ili je naveo gospođu da teško prekrši euharistijski post?

Sav čvor pitanja stoji u tome da li euharistijski post pripušta parvitas materiae ili malenkost stvari bilo obzirom na vrijeme bilo obzirom na materiju i tvar.

Promotrit ćemo: I Što službeno naučava Crkva; II Što naučavaju stari teolozi; III Što misle moderni teolozi; IV Razloge modernih teologa; V Kako riješiti slučaj.

ODGOVOR

Slučaj je, uz neke osobne refleksije, obrađen prema člancima iz pera Giacomo-a Rinaldi u reviji **Perfice munus** — prosinac 1963, ožujak 1964. i svibanj 1964.

Ad I — Prvi općeniti zakon za cijelu Crkvu o euharistijskom postu izdao je crkveni sabor u Kostanci. Poziva se na crkvene propise i običaje te odlučuje da vjernici moraju opsluživati post prije nego pristupe da prime sv. Euharistiju. U slučaju bolesti ili potrebe, odnosno ako Crkva dopusti ili pristupi — taj zakon ne obvezuje.¹

Današnji crkveni Zakonik naređuje da se prirodni post mora opsluživati od pola noći. Tko nije na tašte od pola noći — ne smije pristupiti ovom sakramentu.²

Po najnovijim crkvenim uredbama³ traži se da onaj koji pristupa sv. Pričesti mora opsluživati euharistijski post, tj. ne smije ništa jesti niti piti alkoholna pića za vrijeme od tri sata prije Pričesti, a za vrijeme jednog sata prije Pričesti ne smije piti ni druga pića. Danas vrijedi i za svećenika da ona tri sata, odnosno jedan sat, računa do Pričesti u sv. Misi.⁴

Kako je uočljivo iz gornjih navoda, nije riješeno pitanje da li postoji parvitas materie. Nije riješeno da li je u suprotnosti s ovim propisom ako se neznatno vremena prekorači određena tri sata, odnosno ako se neznatna stvar pojede.

1. DENZINGER br. 626, u novom izdanju br. 1198. Doslovce piše: »Huiusmodi sacramentum... non debet a fidelibus recipi non ieiunis, nisi in casu infirmitatis aut alterius necessitatis a iure vel Ecclesia concessio vel admissio«.

2. Kanon 858 § 1 glasi: »Qui a media nocte ieiunium naturale non servaverit, nequit ad sanctissimam Eucharistiam admitti«.

3. *Christus Dominus* od 6. I. 1953, i *Sacra Communio* od 19. III 1957.

4. *Sv. Oficij* od 10. I 1964.

Crkva naređuje post pokore, koji obvezuje samo u neke dane, ovako: U ime toga posta dopušteno je jesti samo jedanput na dan, ali nije zabranjeno uzeti nešto ujutro ili uvečer (kan. 1.251 § 1). — Ipak, danas svi uvaženi pisci tvrde: tko bi pojeo 1 dkg mesa u petak ili 2—3 dkg hrane na dan posta ne bi teško sagriješio. Pripušta se, dakle, malenkost ili neznatnost tvari kod posta pokore a kod euharistijskog posta se izričito ne zabranjuje.

Kad Crkva hoće isključiti ili uključiti malenkost tvari pod teški grijeh, ona to izričito izrazi, kako na pr. u kan. 814, gdje određuje da se vinu u sv. Misi nadoda »modicissima aqua«. Važan je ovaj izraz »modicissima«, dakle vrlo mala količina.

Svakako, nije baš očevidno da Crkva izričito, u naredbi euharistijskog posta, uključuje ili zabranjuje pod teški grijeh i malu tvar, malo vremena ili malo hrane.

Indirektno bi se moglo zaključiti da Crkva misli zabraniti i malenkost tvari kada izričito dopušta lijekove, a ovi svi u sebi i za sebe ne sačinjavaju nego malenkost tvari. Tako nam se to čini; ali ni tim nije rečeno da je Crkva izrazila da je smrtni grijeh pričestiti se ako je tko, ne sjetivši se, popio jedan aspirin, pa i ne boljela ga glava. S druge strane Crkva, čini se, zatvara oči i pripušta malenkost tvari, ukoliko izričito dopušta popiti šalicu mlijeka, pa taman u mlijeku bio izmravljen jedan keks.

To dopušta sam Papa u apostolskom pismu **Pastorale munus** od 3. XII 1963, koliko daje vlast biskupu da može dopustiti uzeti nešto kao piće — per modum potus — svećeniku, koji binira, a nema slobodna vremena jedan cijeli sat dok se pričesti na drugoj Misi. Inače, svi svećenici i vjernici mogu jedan sat prije Pričesti uzeti nešto kao piće — per modum potus.

Konstitucija **Christus Dominus** upotrijebila je samo izraz »potus«, pa su neki⁵ zaključivali, da se ne bi smjelo pričestiti, ako bi se u mlijeku ili čaju izmrvio jedan keks i da se kaša popila, kao ni tada, ako bi se rastopilo malo čokolade u kafi pa se popilo. Drugi auktori⁶ nisu to tako strogo shvatili, nego su smatrali da i onaj »potus« iz **Christus Dominus** označuje u stvari isto kao i »per modum potus«. Valjda je Papa, da prekine tu diskusiju, eto opet u najposljednje vrijeme upotrijebio izraz »per modum potus«. Ako, dakle, svi koji se pričesćuju mogu uzeti kafu s čokoladom i popiti malo kašice od kesa i mlijeka ili čaja, tim je već de facto i materialiter (iako ne formaliter) pripuštena na neki način malenkost tvari, ili barem nije strogo zabranjena.

Crkva je god. 1953. izdala konstituciju **Christus Dominus** i u njoj je počela vrlo ublažavati staru strogost euharistijskog posta, a svrha joj je bila da se svima omogući što lakši pristup sv. Pričesti, što lakše opsluživanje zakona.

Kada je praksa pokazala da i »Christus Dominus« sadrži neke kočnice želji Crkve da svi što lakše pristupe sv. Pričesti, Crkva je god. 1957. dokinula te kočnice s Motuproprio **Sacram Communionem**. Pošlo se i dalje, pa je sv. Oficij (10. I 1964) dokinuo jednu kočnicu za svećenike, a **Pastorale munus** daje (3. XII 1963) još jednu olakšicu svećenicima koji biniraju i sve to svrhom da pristup sv. Pričesti bude što otvoreniji.

Mišljenje je Crkve da dokine sve zapreke ili barem da ne urgira sve ono što bi razborito priječilo onu opću želju Crkve da pristupanje sv. Pričesti bude što lakše.

5. OLDANI u reviji »Rivista del clero italiano«, 1957, br. V.

6. BOSCHI, u »Palestra del clero« 1958, str. 17—18.

Ad II — Pod izrazom »stari teolozi« podrazumijevamo sve one teologe koji su pisali o euharistijskom postu do god. 1953, tj. do datuma izdanja konstitucije **Christus Dominus**, ili još ranije do 1957, kada je izdan i u praksu stupio Motuproprio **Sacram Communionem**.

Jedan dio »starih teologa« učio je sa sv. Tomom⁷ da treba opsluživati strogi euharistijski post. On piše da nije dopušteno uzeti niti vode niti lije-ka, pa niti u najneznatnijoj mjeri ili količini.

P. Babbini O. F. M. pripominje⁸, da sv. Toma, iako zabranjuje malu količinu, ipak ne ističe da bi i ta mala količina bila zabranjena pod teški grijeh.

Tek kasnije, valjda pod uplivom jansenizma teolozi posve općenito zabranjuju pod teški grijeh uzeti i neznatnu tvar. Tako Noldin, još u izdanju god. 1955, traži da onaj koji se ima pričestiti mora čuvati euharistijski post od pola noći. Taj post razumijeva tako da je isključena svaka hrana i svako piće — osim prirodne vode.⁹ Taj je stavak u izdanju iz 1960. godine izostavljen.

Nama se danas sve ovo uistinu čini malo farizejski, ali ovako se smatralo: tko bi pozobao zrno grožđa, pa i nehotice, i to računajući od ponoći, morao se pod teški grijeh, u redovitim prilikama, ustegnuti od primanja sv. Pričesti.¹⁰

Ad III — I poslije god. 1955, odnosno 1957, i nadalje u životu Crkve vlada mišljenje i praksa da euharistijski post nikako ne pripušta malenkost tvari. Ali, ako se prebroje auktori koji danas izričito pišu o euharistijskom postu, onda se to mišljenje naglo mijenja u prilog mišljenja da se nije potreba osvrtni na malenkost tvari.

Koliko smo mogli razabrati iz revija koje su nam pri ruci, mišljenje o zabrani malenkosti tvari zastupaju ovi auktori, koji su pisali poslije god. 1953: Boschi, De Gangi, Hürth, Castellano, Bride . . . Protivno mišljenje, koje smatra da nije zabranjena i mala tvar, zastupaju: Babbini, Moldin-Heinzel u zdanju 1960., Urruti, Sartori-Belluco, Regatillo, »Monitor Ecclesiasticus« iz 1957. i spomenuti Rinaldi, pisac triju članaka u »Perfice munus«. Pisac ovih redaka sjeća se da je jednom »L'Ami du clergé« zastupao mišljenje o dopuštenosti malenkosti tvari.

Iznijet ćemo posebno što dva velika auktora, zastupnika obiju struja o tome pišu.

1. Francuz A. Bride, iako zastupa da se ne može pripustiti malenkost tvari, ima slučajeve da i to dopušta. »Ne mislimo, piše on, da je razložito misliti da se euharistijski post krši kod biniranja ako se popije žlica (velika ili mala) vina. To se smatra: Parum pro nihilo reputatur«. — Nadalje isti Bride piše: »U stalnim okolnostima potrebno je moralno računanje vremena ako hoćemo da bude čovječno.«

2. Španjolac Regatillo, svjetsko poznati pravnik, piše: »Ne sudimo pretjeranom drskošću ako pripustimo u brojenju sati **moralnu** potpunost: jedan sat npr. 56—55 minuta. Ali se ne bi smjelo kod **tri sata** uzeti 15 minuta jer izgleda da ti minuti coalescunt. (Drugi kažu da može i 15 minuta. — Opaska pisca).

7. SV. TOMA, III P, q. 80, a. 8 ad 4.

8. BABBINI, naveden od Rinaldia u »Perfice munus« 1964, br. 3, str. 141.

9. NOLDIN, *Summa theol. mor.*, III, br. 146.

10. NOLDIN, isto mj., 1955, br. 151

Opazamo, neka svaki nastoji da sat bude **fizički** pun ali u posebnim slučajevima radi neprilika, moglo bi se primijeniti i moralno tumačenje¹¹.

Kada bi bili samo ti auktori, već ih imamo većinu sa strane zastupnika malenkosti stvari. Osobito je važno mišljenje pisca u »Monitor ecclesiasticus«, ne zbog samog pisca koji je to napisao, nego zbog revije koja je to tiskala. Poznato je, naime, da se ta revija smatra kao poluslužbeno glasilo Sudišta Rimske Kurije. To barem znači da »conculus« u Rimu koji bdiju nad čistom naukom Crkve o euharistijskom poslu ne zabranjuju nego pripuštaju naučavanje mišljenja koje se protivi dosadašnjoj praksi.

Ad IV — Prof. Rinaldi piše: »Stav nekih uglednih moralista, koji pripuštaju malenkost stvari i u euharistijskom postu, oslanja se, po mome skromnom mišljenju, na povoljnim, valjanim i besprigovornim dokazima.«¹²

Ti su dokazi ovi:

a) Zakon o euharistijskom postu jest običajni crkveni zakon kao i svi drugi. I ne vidi se razlog zašto i taj ne bi pripuštao malenkost stvari, kada to svi drugi pripuštaju.

I ovo nije bezrazložno. Oslonjeno je na mišljenju samoga Aristotela i sv. Tome. Svoje mišljenje sam sv. Toma opravdava riječima Aristotela: »Čemu malo (ili sitno) ne dostaje, kao da mu ništa nedostaje.«¹³

b) Malenkost stvari, pa i u euharistijskom postu, traži se iz reverencije prema ovom preuzvišenom Sakramentu da ga se što dostojnije primi. Ali, ako ta ista reverencija — koju Sakramentu jednako dugujemo kada smo neposredno primili Sakrament, — ne obvezuje pod teški grijeh ako smo nešto uzeli odmah poslije Pričesti, zašto bi bio teški grijeh uzeti nešto prije Pričesti?!

c) Kada bi do god. 1953. i bila zabranjena malenkost stvari, to je bila u smislu starih zakona koji su bili vrlo strogi u odnosu na euharistijski post. Poslije 1953. Crkva uvađa posve novo i blago euharistijsko zakonodavstvo, u namjeri da svima omogući što lakši pristup sv. Pričesti, pa je razumljivo, a to i dobrobit duša traži, da se od Euharistije ne odaleči onaj koji je slučajno popio pet kapi kafe mjesto pet kapi vode!

d) Već i same današnje crkvene upute o euharistijskom postu predmnijevaju malenkost stvari:

1. Tko će uvijek tačno izmjeriti, koliko će koja Misa trajati, kada razni i dobri svećenici svršavaju Misu za deset minuta razlike. I ako je netko računao da će svećenik govoriti Misu 25 minuta, a došao svećenik koji je Misu završio za 20 minuta, a druge Mise nema, zar i onda propustiti Pričest?!

2. Crkva izričito dopušta da pod izrazom »per modum potus« — kao piće, nije zabranjeno da se u kafu ili mlijeko može rastopiti malo čokolade, pače i malo »pan grattato« — smrvljena kruha. A tko će odrediti mjeru, kada je dovoljno stavljeno čokolade ili »pan grattato« u kafu?! Ako se ne pripusti malenkost stvari, ljudi će uvijek biti u bojazni, i to u sumnji o činjeničnom stanju — in dubio facti — da li se smije pričestiti. Sve to traži jedno šire tumačenje.

11. A. BRIDE u L'ami du clerge 634., kod RINALDI »Perfice munus« V. 1964, str. 269. REGATILLO Novissima disciplina de las Missas vespertinas — kod Rinaldi, nav. dj. V. 1964. str. 270

12. RINALDI, nav. dj. br. XII, str. 693. god. 1963.

13. ARISTOTEL, *Physica*, lib. II. c. 5; S. Th., lect. 9, n. 7: »Quod modicum (vel parum) deest, quasi nihil deesse videtur« — kod Rinaldi nav. mj. br. V. str. 268. 1964. g.

Ad V — Broj tolikih auktora daje mišljenju onu izvanjsku vjerojatnost; a i njihovi razlozi nisu bez osnova i opravdana temelja, pa se može pripustiti praktična vjerojatnost mišljenju o malenkosti stvari u euharistijskom postu, tj. da preći nezatno vrijeme ili uzeti nezatnu tvar kao hranu ne znači tešku povredu zakona.

I ako ima neki opravdani razlog, kao u našem slučaju, da je prvi petak i da gospođa više ne može čekati, možemo se mirne duše poslužiti epikejom dobre Majke Crkve koja želi da što je moguće šira mogućnost bude otvorena da svi mogu opsluživati ovaj zakon o primanju sv. Euharistije.

Karlo Nola

II. »VELIKO OBEĆANJE« I KONAČNA USTRAJNOST

Radi se o »Velikom obećanju« Srca Isusova. Drži se da je to obećanje upućeno sv. Margariti Mariji Alacoque. Ono sadrži dužnost: za devet neprekidnih petaka, prvih u mjesecu, stupiti k sv. Pričesti. Sadrži i obećanje kao nagradu: »Moje Srce u onom posljednjem času — smrti — služiti će im kao sigurno utočište.« To znači: Tko bude prakticirao tu pobožnu praksu primiti će kao nagradu konačnu, milosnu ustrajnost. Pobožnik prema Srcu Isusovu, koji udovolji toj želji, neće se izgubiti.

Lako je postaviti mnoge upite u vezi toga Obećanja. Je li dopušteno sumnjati u autentičnost te izjave? Je li dovoljno reći da se tim obećanjem pobožnost jedino toplo preporuča? Neki misle da se tim riječima naglasuje jedino korist te pobožnosti. Drugi opet misle da nagrada nije obećana radi pobožnosti devet petaka nego radi primanja sv. Pričesti, koja se traži kao dio te pobožnosti. Neki misle da je posve logično ustvrditi da nagrada za one koji obavljaju tu pobožnost mora biti promatrana u sklopu njihova života. Ne smije se njen ishod odvajati od podudaranja njihova življenja s kršćanskim načelima. Konačno: sve se mora postaviti u ovisnost s Providnošću, sa suverenom Božjom voljom.

ODGOVOR

Prije svega odstranimo svaku natruhu supersticije ili praznovjerja. A praznovjerje se može uvući s više strana. Tako je neki znak praznovjerja ako se od spomenute pobožnosti čeka učinak kao »ex opere operato«, bez osvrta na život i kršćansko življenje onih koji obavljaju tu pobožnost. To bi bila uvreda kršćanstvu, uvreda Bogu. Falsifikat kršćanstva.

Slično bi upao u neku vrst praznovjerja onaj koji bi svu važnost polagao u broj devet, kao da ishod obećanja ovisi poglavito ako se ispuni devet, jer je devet a ne deset ili osam. Brojem devet kao takvim se ne časti Bog. Od toga se ne može očekivati ploda. Od broja devet, koliko je upravo devet, ne ovisi nadnaravni ishod konačne, milosne ustrajnosti. Uostalom, Rimaska Sinoda potiče na pobožnost prema Srcu Isusovu u prvi petak svakog mjeseca.¹ Gdjegod je neki čin kao uzrok neprimjeren učinku za kojim se teži, dru-

1. »Prima cuiusvis mensis feria sexta foveatur et sacra communio et pia supplicatio, quae HORA SANCTA nuncupatur . . . »PRIMA ROM. SYNODUS, Rim 1960, br. 534, § 2., str. 207 — Veliko Obećanje traži da se primi sv. Pričest »les neuf premiers vendredis du mois«. Vidi DTC, III, st. 331.